

Valami új van ma születőben a kereszténységben. A változás erői mutatkoznak. Olyan alapvető áramlások figyelhetők meg, amelyek azt mutatják, hogy hitünk képes a „holnap emberét“ is megragadni. XXIII. János pápa a Zsinat megnyitásakor azt követelte: „Az igazság megalapozásában és a lelkiismeret képzésében egy lépést kell tennünk előre. Egy lépést, amely szorosán alkalmazkodik az áthagyományozott tanhoz, de amely a modern gondolkodás kifejezéseivel dolgozza át és magyarázza meg az áthagyományozott tanítást“. Lehet, hogy ez a követelmény sokak számára kellemetlen, sőt elidegenítő. A keresztény azonban nem azért tesz valamit, mert kellemes vagy kellemetlen, mert tetszik neki vagy mert nem tetszik, hanem azért, mert a történelem alakulásából mintegy „Isten lépteit“ véli hallani, az Úrét, akit feltétlenül követnie kell. De alkalmas-e a mi hitünk arra, hogy ennek az „új ember“-nek lelki otthont nyújtson? A következőkben ennek a „holnap keresztényé“-nek néhány jellemvonását szeretnők felvázolni. Nem szándékunk azonban az, hogy ennél a felsorolásnál teljességre törekedjünk, sem pedig a rendszeres tárgyalás.

Az intelligenciára való kötelezettség. Korunk világnézeti és társadalmi krízisei a mai katolikus gondolkodókra is ráütik bélyegüket. A teológus ma ismét kereső emberré lett. Új problémákkal kell megküzdenie és közben tapasztalnia kell hogy a kinyilatkoztatott igazságokat is új formába lehet önteni. Ez a gondolati beállítottság nem újdonsághajhászásból, vagy az újításra való feltétlen törekvésből született. Mások kényszerítették a kereszténységet arra, hogy új kérdésekre keressen feleletet. Itt a modernsége való törekvés egyáltalán nem, vagy csak igen kevés szerepet játszott. Hogy Isten jobban kedveli az „ostobákat“, azt csak az ostobák hiszik. Szellemi esetlenség, a beszélgető társ meg nem értése, az általános műveltség hiánya még nem jele annak, hogy valaki katolikus. Egy kereszténynek pl. nem az a feladata, hogy más keresztények hibáira alibit keressen. Semmiképpen sem szabad elsajátítania azt a nyakatekert készséget, amely minden kérdésre, minden ellenérvre — mindenfajta elmélyedés és megfontolás nélkül — „kész“ választ tud adni. Azok, akik igazán hisznek, tudják, milyen nehezen oldhatók meg a lét végső kérdései. Mire való tehát az a törekvés, amely mindent meg akar „magyarázni“, sőt mindent „jóra“ akar magyarázni?! XIII. Leo egyszer azt mondta: „*Istennek nincsen szüksége a mi hazugságainkra!*“ Az intelligencia erénye a gondolkodás

becsületességében, a minden igazság előtti megnyilvánásban, az igazságnak eltökélt keresésében rejlik. „Ha megvted az igazságot, én is megvetlek téged” — mondja Isten Ozeás prófétánál. Ez a kijelentés még ma is érvényes. A tény, hogy a mai keresztényeknél mindinkább megtalálható ez az intellektuális becsületesség és ez a gondolati tisztaság, Egyházunk jövőjének egyik legreményteltebb jelének tekinthető.

Az istenkép megtisztítása. Reménykeltő az is, hogy ma már nem beszélünk olyan könnyedén és bizalmasan Istenről. Nem állítjuk többé, hogy ismerjük minden titkát és kitaláljuk minden mozdulatát. Isten „más”-voltának gondolata elhatalmasodott rajtunk. Ez bizonyára egyike a „mi időnk kegyelmei”-nek. Alapjában itt igen jelentős dolog történik: „Isten növekvése” az emberiség szellemében. A mai ember ösztönösen elfordul Isten számtalan karikatúrájától: a „nagy rendőr” képétől, akit csak a törvényszegések érdekelnek, a „kozmosz könyvelő” képétől, aki ijesztő pontossággal vezeti tetteink listáját; a „hatalmas varázsló” képétől, aki a világon uralkodó logikával üzérkedik; a „hézagpótló” képétől, akit mindannyiszor „elő lehet ráncigálni”, amikor a világ jelenségeit meg akarjuk magyarázni; a „keretlegény” képétől, aki látszólag csak annak örül, hogy a keresztség nélkül elhalt gyermekeket és a szegény négereket a „pokolra taszíthatja”. Ha ma valamiért hálásaknak kell lennünk az ateistáknak, akkor azért, mert megakadályoznak bennünket abban, hogy Isten fogalmával „csalást” kövesünk el. Az ember- és világkép egyetlen változásától sem kell félnünk. Minél nagyobbra növekszik az ember és a világ, annál jobban „növekszik” számunkra Isten is.

A szellem alázata. A kritikus, önmagát mindig a valósághoz mérő és éppen ezért (végső fokon) alázatos szellem, bizonyára a modern ember legszebb tulajdonságaihoz tartozik. Ez felel meg a keresztény magatartásnak is. Már Bergson találóan megjegyezte, hogy a keresztényeknek egyik legszembeötlőbb tulajdonsága a realizmus. A hit megmarad, a formulák változnak. A hit megszabadít bennünket attól a kísértéstől, hogy értékeknek, személyeknek és rendszereknek olyasvalamit tulajdonítsunk, ami egyedül az Abszolútumnak jár. Jó, hogy ezek a gondolatok, a kereszténységen belül ma már közhelyekké váltak. A zsinat vitái élő bizonyosságul szolgálnak. Megszűnt a törekvés, hogy mindig csak bókra és elismerésre várjunk. Az Egyház nem „diadalmas” egyház többé. Tudja, hogy a kereszténynek nem sok sikerül, mindenestre nem annyi, hogy dicsekedhessék vele. Már az is sokat jelent, ha — a világ masszív átlátszatlansága ellenére — az örömhír ígéreteit legalább futólag meg tudja mutatni embertársainak. Ma több *tanúságtetőre, több megélt kereszténységre és kevesebb propagandára* van szükség. Nem keresztény az, aki — Karl Rahnert idézve — „bosszan-

kodva és kritizálva fut az után a kocsni után, amelyen az emberiség egy új jövő felé halad“. A negatívum még nem tanúságtétel. A kereszténység pozitív, építő és hordozó erőinek kell túlsúlyra jutniok. S ez a zsinaton nemvárt módon sikerült.

A világ felé forduló életszentség. Az az érzésem, hogy ma a szentnek új típusa van kialakulóban. Persze, az ilyen sejtelmeket nem lehet „bizonyítani“, legfeljebb az általános „lelki atmoszférából“ kiérezni. Ez az új szent olyan ember, aki komolyan veszi a teremtés rendjének fenntartását; akinek „tisztá hallása“ van a kegyelem hívó szavára; aki szinte „elmerül“ a világban, de csak azért, hogy megváltoztassa; aki számára minden evilági feladatkör egyben keresztény feladatot is jelent; aki az elvek magasztosságából le tud ereszkedni a történelmi imperatívuszok vesződségébe; aki tudja, hogy a kereszténynek minden különösebb hangsúly nélkül, indirekt módon, szolgálatkészen és sokszor egészen jelentéktelen munkával kell a világot ismét „hazavezetnie“ Istenhez. Ők az Egyház igazi jövőjének hordozói.

Az egyéni életút. Ma sokszor esik szó olyan kereszténységről, amelyben az egyéni döntés igen fontos szerepet játszik. Egy olyan világban, amelyben vallások, egyházak, felekezetek és világnézetek egyenlő jogokkal állnak egymás mellett és az egyén már nem mozog zárt vallási térben, az embernek gyakran hosszantartó kríziseken keresztül kell átverekednie magát egy, a *vallással kapcsolatos személyes döntésig*. Az, hogy ma sok katolikus érez ösztönzést arra, hogy megtalálja saját, személyes útját Istenhez, igen jelentős és jövőtígérő. Ismét kezdjük felfedezni a karizmatikus-an-egyszerit. Bámulatos, hogy ma milyen szabadon és félreérthetetlen módon mondja ki ezt az Egyház, és milyen gyorsan fogják fel a hívők. Néhány évvel ezelőtt még semmiesetre sem volt így. Úgy látszik, a mai katolikus hívő egyre inkább megérti, mit is jelent egyéni Isten-keresése (melyet egyszerűen „Krisztus követségének“ mondhatunk) és mi ennek a jelentősége az egész kereszténységre vonatkozóan. Figyelemreméltó az is, mennyi olyan kereszténnyel találkozunk (számszerint, persze, kevéssel, mert az ilyesfajta meggon-dolás mindig egy szellemi „elit“ ügye), akik hivatásuk megválasztása előtt alapos önvizsgálatot tartanak, s nem engedik magukat tisztán ösztönük vagy esetleg önmagukban megengedett motívumok — kedvező munkafeltételek, magas fizetés, gyors karrier — indítására belesodorni egy egész életre szóló munkakörbe. Inkább azt kérdezik, hogy választandó hivatásukban Krisztusról megfelelő módon tanúságot tudnak-e tenni, amely tanúságra keresztényi mivoltuk miatt kötelezve érzik magukat. Vannak emberek, akik ilyen megfontolások alapján olyan hivatásokat utasítanak el, melyek — bár nagy vagyont, jólétet, nagy befolyást ígérnének — de az ő számukra nem jöhetnek számításba.

— *Krisztocentrikus lelkiség.* Nagy öröm látni, hogy az ifjú nemzedék mennyire Krisztus személyének varázsa alatt áll. Persze, előttük nem az — évszázadokon keresztül annyira meghitté vált — „édes Jézus“ képe lebeg. A mai ifjúság szembefordul minden olyan ábrázolással, amely Krisztust — ezt a mérhetetlen gazdagságú és kifürkészhetetlen mélységű személyiséget — lealacsonyítja, minden olyan nyelvezettel, amely nem igaz, hanem elidegenítő, amely nem maradéktalanul becsületes. A mai embernek határozott érzéke van a *hamisítatlan, az eredeti és becsületes* iránt. Ezért keresi a kapcsolatot azzal, aki a világon a legeredetibb és a legbecsületesebb volt. A katolikus lelkiségen belül ma óriás változás megy végbe. A „Titkos Jelenések“ krisztusviziója pl. ma közelebb áll hozzánk, mint apáink Krisztus-képe. És ma sok katolikus teszi fel magának a kérdést, hogyan is imádkozzék ehhez a „lenyűgöző“ Krisztushoz. Szégyenlősen, sőt egyenesen szégyenkezve teszik. De éppen ez a jele annak, hogy itt valami valódi, mélyen emberi megy végbe.

A követelmények vallása. A keresztény — ezt a zsinat impozáns módon megmutatta — sehol, az életnek és hitnek egyetlen területén sem viselkedhet úgy, mint aki már valaminek birtokában lenne. A keresztény *kereső* ember. Ez pedig a vitalitás jele. Azáltal, hogy keresztényi mi voltunk mind személyibbé válik, semmit sem veszít komolyságából és követelményeiből. A jövő azé, aki céljait az emberileg elérhetetlenbe helyezi. Az ilyen hitet csak a Krisztusnak való személyes odaadásban lehet megtalálni. Csak ez a személyes odaadás teszi az embert igazi kereszténnyé. Csak így lesz a keresztény Isten látható megjelenítése itt a földön. Ez a mai kereszténység nagy „*kihívása*“.

A klerikalizmus visszaszorulása. A katolicizmus szempontjából igen jelentős esemény a klerikalizmus visszaszorulása, mégpedig nemcsak a tényleges, hanem a *tudaton belüli* visszafejlődése is. Visszaszorult a „külső klerikalizmus“, vagyis visszafejlődött az a túlzott befolyás, melyet az Egyház a politikai életre gyakorolt — amennyiben ez visszaélést jelent a vallással. De egyben szűnőben van a „belső klerikalizmus“ is, vagyis a klerikusoknak a laikusok feletti gyámkodása. Minél következetesebben vallja a katolikus egyház a maga természetfeletti jellegét, annál eredményesebben áll bele „Isten ügyé“-nek szolgálatába. Ezt a követelményt a mai katolikusok erősen érzik, bár — ezt is becsülettel meg kell mondanunk — sok klerikus számára még nehéz eszerint élni.

Az embertestvér keresztény igenlése. Új felfogás született az *embertestvérek iránti szolgálattal* kapcsolatban is. A keresztények ma már megértik, hogy az, aki soha életében nem adott enni egy éhes embernek, aki nem nyújtott italt a szomjazónak, aki nem adott idegennek szállást,

aki nem ruházott fel mezítelent, beteget nem látogatott, foglyot meg nem vigasztalt, — nem igazi keresztény. Bámulatraméltó, milyen élénken reagálnak a keresztények, ha egy-egy előadás, vita vagy bizalmas beszélgetés keretében felhívjuk a figyelmüket arra, hogy a kereszténység jövője az embertársak igenlésétől függ. Az embertársak iránti rokonszenv — arra nem térünk ki most, hogy ez már krisztusi szeretet-e — eddig nem tapasztalt hévvel tör elő a keresztények lelkéből. Ime, „a jövő ígéretének jelei“! És még bőven van belőlük! Ebben az elmélkedésben csak azokat említettük meg, amelyek fontosaknak látszottak, amelyek belső változáson mentek keresztül. A külső változás mindig a belső változással kezdődik. Adja Isten, hogy diagnózisunk helyes legyen! A lehetőségeket ugyanis el is lehet játszani.